

veno taufer

PUTOVANJE ODO

dode vreme kad je u procepu
dode kad je meridijan u toku
mada u begu nije mguća izbeći vetar
ni vlažnost u cipeli ptice u letu
čitav božji svet ukoliko tu je
cveće ili devojka na kalendaru
samo je pitanje istorije
rimskih ili arapskih brojeva
nazora proizvodnje i materijala
ali kalendar je otkrovenje
okrutnost nije problem rešiv u sadašnjem vremenu
cvet ili devojka ili vijak su formule
jednačina budućeg vremena i tako je
istorija u zajedništvu tu je
u procepu pola u vetru
pola u ostacima snega na padini
pola na suncu pola na kiši
napola na nebu napola na svetu
u begu u telu na očima zajedništvu
kalendar u danu tu je

1000	0033	sreda
1907	1900	petak
1965	1966	subota
1943	decembar	subota
1943	novembar	četvrtak
1968	mart	petak
1992	avgust	subota
1964	avgust	nedelja
u jesen	avgust	ponedeljak
u jesen	avgust	petak
u jesen	januar	četvrtak
zimi	februar	sreda
leti	mart	utorak
zimi	april	utorak
u proleće	maj	utorak
leti	jul	utorak
zimi	jun	petak
u proleće	jun	1957
u jesen	septembar	1961
zimi	oktobar	1945
u proleće	1959	1956
leti	1905	1958
u jesen	1933	1939

izađu dedica bakica tata baba otac mama i litija
izađite molim ti tu sam tu smo
drumom vozi auto
auto drumom vozi
drumom vozi
auto drumom vozi
auto drumom vozi
auto drumom vozi
auto vozi drumom
auto na drumu vozi
auto vozi
put po ravnom gore po ravnom dole po ravnom
jabuka na nebu jabuka u paklu
jabuka na okuci u okuci nema jabuke
zgnječena jabuka i vidiš tamo
gde si gledaš po ravnom gore po ravnom dole po ravnom

susret je sreća prolazna
strah od smrti ili želja za smrću
različito lepljivo različito
srušili smo ovaj stub uz drum
desnim blatobranom do smrti
nema zaborava u obavezi

ten top pops zavrti
u balončiću duše je pravo
trn zabodeni arhandeo mihailo
nadzornik matematike s vatrenim mačem
javi se i ovako mi kaže

za svakog postoji cigla na krovu
u bolnici u crkvi i u apsu

i u zatvor se sklonim
i glasnika obezglavim

sedam godina heruvim u zatvoru sedi
u krilima ga boli

svoju ciglu odnese
sa sobom kad ide iz apsa
sad okolo leprša
u krilima ga boli
kud da je položi kud da je stavi

fran franc france franci
žurite rasterajte uništite
kocbek edward kardelj
dajte nam puške idemo na trst
wie sich der kleine moritz die revolution vorstellt
rekao je kidrič u brigadi
dobio sam je po nosu
visoko časni
slomšek gospodin anton
takođe su tako rekli
kad budem pesme pisao

oblaci visoko blistaju
na seči mlad partizan leži
iz rupe na čelu zublje gore
po žbunju vatra pršti

ptice lepršaju i cvrkuću
nan stud nan stud
grogs jon grogs jon
e go e go
če če čeče če gevara

između gabrovke i moravča vrh klanca
posejana je čitava brigada
za dvanaest zaprega nagore i nadole
u breg je put
krvav i preko mosta
na brdo idem na groblje
ako samo mogu svake godine obiđem
ovaj grob i plaćam
za održavanje ili bar svake druge godine
u kojem su zajedno
ubijeni u ledenici

28. okt obra 1943.

veno taufer ignac zavrl
učitelj organist
15. 9. 1905 * 15. 7. 1889.

zatim zapalim sveće ali teško je zaštititi plamenove od
vetra koji zazviždi kroz tunel sećanja na onoj strani hladne
rupe srećem opet sebe zbunjen očekujući posle toliko
godina oca vidim kakav je već sam sasvim zaboravio sveće
opet palim i obazrem se naokolo po kućicama na moravačkoj gori

veče miriše na jelo i piće
i ustajalu posudu
stari naš bog je zbilja dobar gospod
dao nam je lozu i goru i sud
đavolski mora da voli naš rod

druge što svet još pokriva ljude
svaki nek makar veselo živi
bela nek bude koža
ili pak crna vrlo
ili nek nemačke čak bude krvi
sunce ide gore i dole
kroz rupu naokolo

u sredu	1933	1939
u petak	1905	1958
u subotu	1959	1956
u subotu	decembra	1945
u četvrtak	novembra	1961
u petak	marta	u jesen
u subotu	avgusta	u jesen
u nedelju	avgusta	u jesen
u ponedeljak	avgusta	zimi
u petak	avgusta	leti
u četvrtak	januara	zimi
u sredu	februara	u proleće
u utorak	marta	leti
u utorak	aprila	zimi
u utorak	maja	u jesen
1964	jula	u proleće
1992	juna	leti
1968	juna	zimi
1943	septembra	u jesen
1943	oktobra	zimi
1965	1966	u proleće
1907	1900	leti
1900	0033	u jesen

ljubav obliva
se
da

sama dati	dati	iz	sebe
	sebe	iz	dati
se osvesti	dati		posebno
kad se o			obećanju
zatvori dati			kružiti ne dozvoli
gledajući u			u telu
nase dati			dati strahu sramote
nemo po			po gibiji
se odupre dati			dati mesu
kraju do			do terati
najavi dati			dati put
samo na			na beskrajno
sebi dati			dati nije moguće
	poraz	dati	poraz usamljeno

da
se
ljubav obliva
ž
zvtšs
rpnmlkjhg
fdstropmoračcb
stajati kuća se v
rti tle mora st
ajati zemlja se
vrti noga mora
stajati krv se v
rti čovek mora
stajati smrt se
vrti svet mora s
tajati nebo se
vrti apostoli m
oraju stajati i
sus se vrti zve
zde moraju staj
ati vetar se vr
ti litija mora
stajati čatež s
e vrti rupa mor
a stajati ko je
nade vrti se u
nju padne

10
veruj

9
ne iz nemara
8
posvećuj
7
poštuj
6
ne
5
ne
4
ne
3
ne
2
ne
1
ne
0
rupa
gadna rupa

nije gore nije dole nije u stranu
jeste kud padaš otkud padaš kad rasteš
ni gore ni dole ni u stranu
jer nisi ti zbog sebe
nego si zbog tebe
rupa

nisi gore nisi dole nisi u stranu
jesi kud padam otkud padam kad rastem
ni gore ni dole ni u stranu
jer nisam ja zbog sebe
nego sam zbog tebe
rupa

nisam gore nisam dole nisam u stranu
jesam kud padaš otkud padaš kad rasteš
ni gore ni dole ni u stranu
jer ni zbog sebe
nego je rupa zbog rupe smo
gore si sam dole si sam u stranu
rupa

nije rupa zbog novca

novac je zbog rupe
nije rupa zbog barbare
barbara je zbog rupe

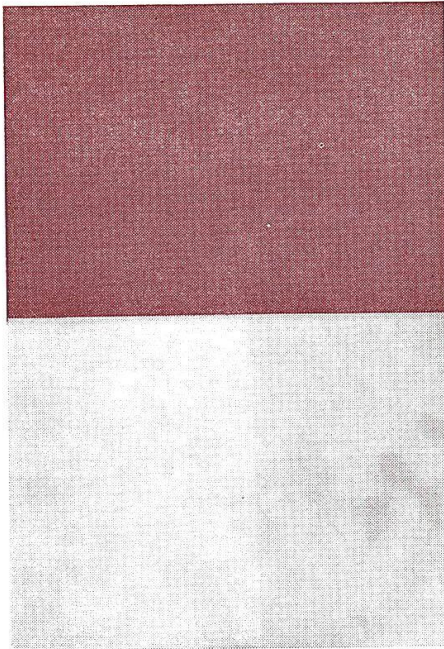
na njoj stoji svet
na njoj svet
na njoj svet
iže taj pravi
iže taj amin
istorija
ovog trenu
pad u rupu

nema vrata nema dna
gde smo jer smo kad smo
gde nas nije bilo da jesmo
gde nas neće biti da jesmo
rupa
smo
u rupi

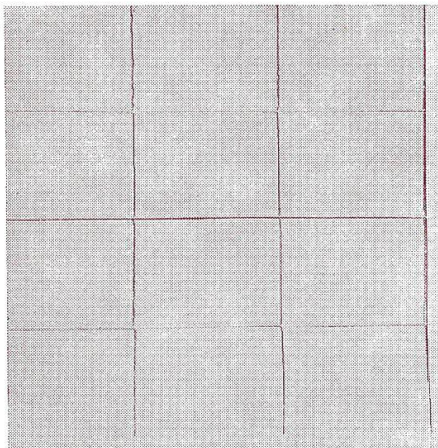
Primedbe uz pesmu:

1. U Litiji su mi živeli roditelji, a između Litije i Čateža nalaze se predeli moga detinjstva.
2. »Wie sich der kleine Moritz...« E. Kocbek, *Listina*, str. 161.
3. »Nan stude: to produžuje ropstvo
»Grogg jon«: doći će pomoć
»E go«: da li to razumeš? Tako otpevaju ptice Budi-kukavici u Pesmi nepoznatog tibetanskog kaludera. *Buddhist Scriptures*, (izabrao i preveo) Edward Gonze, str. 88—89.
4. *Knjiga* Aleša Kermaunera: »Nije rupa zbog lančica / lančić je zbog rupe«

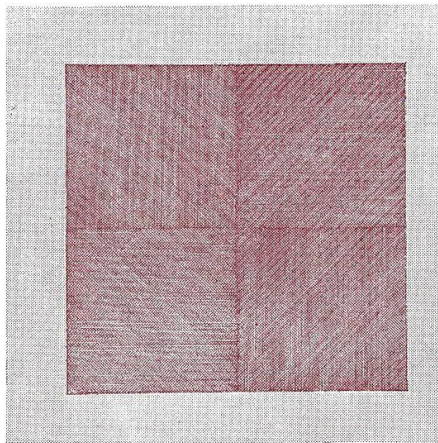
preveo sa slovenačkog
DEJAN POZNAOVIĆ

brice marden: »bez naslova«, 1972.

robert ryman: »bez naslova«, 1972.

sol le witt: »četiri mreže« 1971.

preispitivanju uslova nastanka i postojanja umetnosti, ispoljavajući se pri tom u obliku jedne vrste »slike« čiji je karakter čisto mentalne prirode, te kao takav ne otkriva svoja značenja pristupu rukovođenom vizuelnim ili plastičkim kriterijima.

Može se, najzad, postaviti pitanje u koliko se meri ova osnovna problemska usmerenja Le Witt, Rymana i Mardena reflektuju u njihovim radovima izloženim na X grafičkom bijenalu u Ljubljani. Nema sumnje da je medij grafike u velikoj meri neadekvatan onoj analitičkoj proceduri koja se nalazi u središtu njihovih orijentacija, budući da sama tehnika štampanja podrazumeva jednu posrednu manuelnu etapu u procesu radnog postupka, što je u osnovi strano pretpostavkama ovog čisto apstraktnog načina mišljenja. Najbliže izvornom modelu bile su grafike Le Witt a s obzirom na to da je strogi linearizam njegovih crteža dopuštao mogućnost direktnog prenosa u tehniku bakroreza: listovi prikazani u Ljubljani dati su u već tipičnom obliku serije kvadrata različite unutrašnje obrade (paralelni vertikalni, horizontalni ili dijagonalni pravci, kao i mreže nastale njihovim ukrštanjem), a zatim su ovakvi uzorci bili postavljeni u serijama prethodno strogo određenih međusobnih relacija. S druge strane, grafike Rymana i Mardena samo su se vanjskim izgledom teme približavale izvornoj problematici njihovog rada: tako je na Rymanovim listovima karakteristična materija namaza bila fingirana blagim urezima u ploču koja je, otisnuta bez nanosa boje, uspevala da sačuva sugestiju potpune beline podloge, dok su pri tom, Mardenove grafike zadržale osnovni sistem ravnomerne podele polja, a efekat zgusnutosti i upravo »zapuštenosti« površine postignut je dubinskim izjedanjem ploče kako bi se time omogućila postavka debelog sloja akvainte. Zajednička karakteristika rada ove trojice umetnika sastojala se u tome što oni za svoj geometrijski formalni rečnik nisu koristili u poslednje vreme vrlo raširenu tehniku serigrafije, već su se svesno okrenuli postupku graviranja koji je planski i konsekventno bio sveden na sâm primarni nivo izvođačkog postupka vođenog po trasi prethodno zacrtane generalne ideje. Naime, krajnja preciznost vanjskog izgleda dela, na čemu su u grafici insistirali pripadnici optičke umetnosti i nove apstrakcije, te koji su u tom cilju i koristili prednosti serigrafске štampe, ovde je potpuno ignorirana kao cilj operativnog zadatka: sâm sistem kojim je delo kao takvo definirano vidljiv je iz funkcije polazne ideje dok je, sasvim u duhu teza minimalne i konceptualne umetnosti, konačni vizuelni utisak grafičkog lista u osnovi irelevantan i stoga ne poseduje nikakve dodatne estetske kvalitete. Nadalje, koncentrisani do kraja na temu ispitivanja »umetnosti kao umetnosti«, ovi autori nisu vodili računa o danas često isticanim zahtevima o socijalnoj difuziji grafike, pa su zato svoje tiraže ograničili najviše na 10—15 otisaka, smanjujući uz to i formate listova koji su time izgubili svaki efekat izložbenog eksponata, ostajući u suštini dokument o završnom stadiju autorovog misaonog procesa. Zbog svih tih momenata može se zaključiti da karakter inovacija koje su ovi umetnici demonstrirali u svojim radovima prikazanim na ovogodišnjem ljubljanskom bijenalu nije striktno vezan za područje medija grafike, već se, pre svega, odnosi na jedan mogući novi predlog o opštem pojmu umetnosti: stoga ove doprinose Le Witt, Rymana i Mardena i ne treba tretirati kao jedan od specifičnih trendova unutar tekuće grafičke produkcije, nego kao jedan od niza simptoma one aktuelne problemske tematike koja u funkciji umetničkog dela naglašava komponentu čistog konceptualnog momenta relativizirajući do krajnjih granica značaj estetskih, morfoloških i tehničkih faktora, dodirujući usput, u toku tog procesa, i oblast grafike shvaćene ne više kao kategoriju za sebe već samo kao jedan od niza mogućih načina posredstvom kojega se mentalna osnova dela iskazuje u što jasnijem i, istovremeno, što neutralnijem izvanjskom obliku.

jovan zivlak

(VII) (VIII)

VII

Pišeš li
Još
Korov rane
Bezumnou gramatiku
(Ni molitvu
Ni glad
Niti lice što pojavljuje se
Dok sabiraš glasove
Žed zastrašenu)

Visoki insekti
Survavaju
Bezglasnost sumaglice
Odnose muk
Traku što sužava san
Ti rukom pokazuješ
Govor već raspršen
Zdanje što pomera se
Zid
Bršljan i rastinje
Na pokretnoj slici polja
Prolazi
Mimo tebe
Večernja magla
Anđela betonskog zvuk

Zanima te rastinje
Vazduh prostranstva
Kuća metalne prozračnosti
Saobraćaj
Govor ispod srčane sonde
Krvotok (zamah i mirovanje)
Sve to
Nisi li prevaren
Sad
Dok govoriš
Skupljen među stvarima

VIII

Pred divljim snom
Pada
Zabranjena zima
Razorena kapija grada
Izvor neme vode
Ti si u grotlu
U tmimi trostrukog raskršća
Rešen da iznad i ispod
Jasne glave rečnog srca
Namestiš ležaj
Za providna bedra

Govoriš li
Ovo je mesto
Gde buka podzemlja
Razara
Bedeme grada
Gde metalne tračnice
Zatvaraju i otvaraju
Žetvu sunca
Čuješ li
Glad zatrudnelih automata
Zamršenu bitku
Bez prestanka i kraja
Evo
Dolaze bezumna stada
Na zaspalu reku
Da naslone bedra

ZNAMENJA

SAN LJUBAVNIKA

1.

To neiskustvo oka
Taj odsjaj duše

Srećnog li poroda
Začetog u ovim granicama
I neizvedenog odavde

Ne probudi nas Tvorče
Nećemo ti oprostiti

Zar staviti nas
U posed smrti
A toplo nam je

2.

Ostanimo u ovoj svetlosti
U ovom liku
Ogradimo se

Ovde se ne ulazi spolja

Ovde se na poroke zaboravlja
Oni koji upiru prstom
Upiru cvetom

Lice u noći viđeno
Po danu brani se istrajno
To je ta moć to slepilo

Kažem odložite buđenje

LEPOTA SNA

Klas
koji sanja klicu
sanja je izvan nje

Strepnja
oživljava se
osvešćenjem

I otud je lepota sna

U sudaru
sa svetom
poraz je pod obrvom

Nek srodi se duša
i pode
iz stvarnosti u san

Ne dodirnuvši čelo

LJUBAVNICI POD KRSTOM

Nadrastamo te
učitelju
nadrastamo likom

Ne daješ nam prave darove
jer daješ ih uz kušnjju

Zar ljubav i strepnju
istovremeno

Dušu ćeš nam rastočiti
kroz niti izvući meso

I tako dalek smejaćeš se
kao šibač konja
pri rastrzanju

STREPNIJA

Ne znam taj predeo
kojim me zoveš
ne znam taj plod
kojim se dajem

Klica je
između nas
i nije nam data
da je označimo

Dolazi iznenada
kao bilje iz zemlje
kao pljusak i munja
iz nekog istočnog neba

Vidimo da kasno je
za povratak
i ostajemo tako
izloženi

Ako je laž
bar raste u svetkovinu
daleka je od prezira
diže uvis

Neka nas obuzme
ta strepnja u ljubavi
to jedino
mogućno trajanje

U ostvarenju je pad
javlja se hladnoćom
kao što vetar u jesen
javlja lišću silazak

Kao što u predvečerje
dolazi injje i led
da reku povuče
u osamu

NOĆ KOJA NAS SANJA

Još traje slika noći
slika koja nas sanja
slika — u kojoj besmo
jedno drugom dosta
Jer reče: dušo
ostavi predanja
i primi sebi
po srodnosti gosta

Na svakoj večeri tajnoj
večeri koja nas gusne
lažni su putnici
koji dolaze izvana
Stvarna je samo svetlost
zdravice-usne
svetlost
kojom je reč obasjana

ZNAMENJA

Tako obalom vlažnom
Nosimo svoja lica
Sliku anđela davnih
Što u sećanju traju

Idemo ušću rečnom
A celimo se vodom
Koja sa vrela peni
O kojoj samo se sni

I odmakosmo nogom
I već nas prate zveri
Motre da li će moći
Taj put podneti koža

Ispod obrve desne
Ko ispod prsten-duge
Čedo grlom zagrizlo
Belo sečivo noža

Ispod obrve leve
Ko ispod mlade breze
Žena nagotom svojom
I svojim maznim darom

Napaja cvetom mesa
Hordu jezika plaznih
I šiklja mleč u nebo
U platno večne šatre

I to su ta znamenja
Što čine reljef sveta
Od onog prvog jutra
Iz kojeg zrno dođe

Međ ove ključne kosti
Međ ove naše oči
I reče tajnu dlana
Jasnu ko sudnji kamen

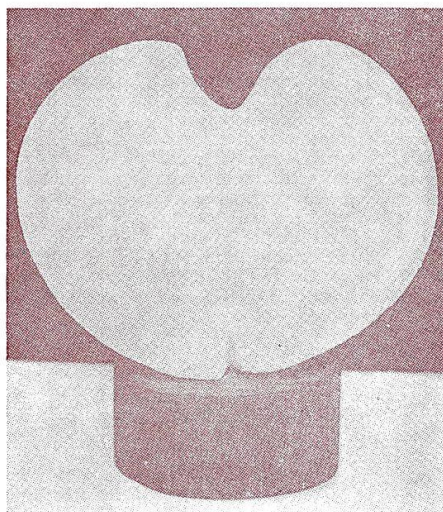
VRT

Kad dve kapi krvi izađu iz kuće
U vrt prapočetka svestremenog grada
Gde čar zverku kroti i svetlosno pruće
Za stub zvezde veže telo koje pada

Dođe nova biljka pod krov stare kuće
Da tom snagom cveta dalje krene vreme
I sazreloj vlati najavi svanuće
Koje klicu nosi kroz stablo u seme

zvonimir kostić

PUTOVANJE BEZ MILOSTI

ljubomir denković: »rađanje«

PUTOVANJE BEZ MILOSTI

Započni putovanje bez milosti za mrtve i
žive

Budi surova konkvista u doba tišine zrenja
Trampi svoje navike mašine ormane
Knjige i svinje i njive
Za hleb i so strpljenja

Stigni na kraj mene u bunar čemer-mene
Ali stigni oprezno kao što stižu kuka-
vice

Preko avet-šume i preko zver-mora
Ponesi sa sobom samo tužni bubanj
ravnice

Jer se pevati mora

Čekaće te žrtve svih mojih bunara
I biljke mesožderi mesto slave i sjaja
I čučješ kako tam-tam udara
U tvom slabušnom srcu
Kako nas odjek spaja

Započni putovanje jer u tvoju slavu
Već čekaju biljke mesožderi
Jer te materinski već uvlače u trbuhe
I sišu tvoje udove i glavu
I pretvaraju u biljke i zverf

HRONIKA O ARIJELU

A tebe smo velika morska ptico
Pojili mašinskim uljem
U tvoju čast klali po tri sumarena
Vežbali tvoja torpeda da skaču kroz obruč
Učili ih veštinama raznim
Toliko smo bili otišli daleko

A ti si leteo Arijele
Ne vodeći računa o nama
Koji smo se vukli za tobom
I govorili ti ustima bezubim
Ustima u koja je skorbut
Već sneo prve psovke

A ti si leteo leteo
Kako bi i moglo drugačije da bude
Nisi valjda ti rođen da vučeš klipere i škune
A mi da letimo
Mi koji smo avaj već mnogo puta pokušali
I koji smo celo more izrovali
Našim padovima grdnim

A ti si leteo i leteo
I vodio urnebesnu gomilu
Ljude prazna trbuha ljude željnih žena
I nikad se nisi usudio da padneš
Jer bi padao celu noć
Jer bi padao sedam puta sedam noći
Jer bi se stropoštavao
S grane na granu nevidljivog džin-drveća
I još bi dugo posle padao kroz nas

A ti si leteo bez milosti Arijele
Radostan koliko je to moguće u oluji
I bušio trbuhe mladih cepelina
I kidao svetlucave mreže radio-talasa

I krivio putokaze na moru
Razmeštao zapad istočno od nade
A našu pohlepu severna od zemlje bibera
Tek da bi se narugao
Našim nevoljama grdnim

A ti si leteo Arijele
Tim svojim anahroničnim krilima
Ne vodeći računa o nama

Koji smo se dole već gadali krompirima
I tetovirali jedan drugom.
Po tri krstića na grudi

Tek zabave radi
A da šta bi drugo

JESI LI VIDEO KAKO TONE MORE

Jesi li video kako tone more
Ej video sam kako tone more

A kako se uzgiba plesniva skrama
Ej video sam kako se uzgiba

A jesi li video kako plivaju
Kako plivaju u ljusci oraha

U ljusci oraha na prašnjavoj slici
Ne bi li spasli svoje ružne sne

MORE VOLIM TE MLADOSTI NIKAD JUČE

Započni putovanje jer te čekam
Usred podeljenog mora što se koso njiše
Zar ne čuješ tamni govor nad rekama
Kako teče slatko u detinjstvu kiše

O more volim te mladosti nikad juče
Živote zveri pitoma i ljuta
Uteho i kazno sklanjaj mu se s puta
U mom srcu sedam golubova guče

S DOGORELOG TALASA

Video sam kako
S dogorelog talasa kaplje vosak
I zapljuskuje stotinom tvojih lica
plićake

Kojima ni ime kazati ne smemo

I zar u otisku onda tražiti sebe
Čas onaj što minuo je
Kao skok što ga videsmo
I želeći da ga upamtimo
Brzo tu navodi mesto hartije
Frulama našim nacrtasmo

O znaj da nimalo nisu
Pouzdana obale tvoje bolu
Koji nas sačekuješ i ispraćaš
I koji nas vodiš uporno

Kao što svetlost vodi svukud za sobom
Povorku oslepljenih zmajeva

NA KRAJU MORA

Na kraju mora, na kraju mora,
Sijaju strašna riblja usta.

Preko sedam gora, preko sedam gora,
Pesmom me zvala zlatousta.

Crn kao kamen, obrastao ostrigom,
Kao zrno, padam, pre vršidbe.

Niti sam pošao, a već sam stigo.
I, eto već je kraj plovidbe.

U TASOVE ŽEGE BIJU UPORNE BUBE

Nožicama, njuškicama, oklopima.
A leto, šta bi drugo, slaže
U sanduk končića talasa.

Sa kojih curi zanos žalaca.

O vidi, sve kípove hladni probija znoj!

Potonuli gradovi sjaje u visini.
Prolaze jata užasnih riba. Ustani i plači.
Ustani i plači. Košulju kože skini.
More. Slušaj more. Mrtvi veslaju veslači.

ma — Žan Klod Druo (Frakas) i Marin Moraru (Zaneto). Ključ za pretakanje romanesknog materijala u novi medij reditelj Marsel Marešal nalazio je u *Frakasu*, uglavnom, u harmoniziranju dopadljive spektakularne celine (sigurno predugačke!) posredstvom žive glumačke igre i korišćenjem efekata »pozorišta u pozorištu«, naročito efekta no intoniranjem scena putujuće družine. U svojoj igri Žan Klod Druo nosio je snažne elemente pučkog karaktera, podilazeći, u tom smislu, katkad isuviše publici, ali uspešno unoseći čitav spektar glumačkog šarma u ovu slikovitu i bezazlenu slikovnicu u boji. Reditelj *Tri venecijanska bliznaca* pokušao je da rekonstruiše komediju del'arte, istovremeno je parodirajući, ali, takođe, svestan procepa koji postoji između nužnosti i podrazumevanja tradicionalne tehnike kao suštastvenog osećanja sveta italijanskog čoveka i iskustva njegove glumačke ekipe, imao je prevashodno interesovanje za revalorizaciju samog teatarskog stila. Izvanredni Moreanu bio je »stub« čitave ove predstave, vanredne maske, okretnosti tela i čitavog spektra raznolikih izražajnih mogućnosti. Na takvoj razini nisu bili, na žalost, svi učesnici ove zabavne i spektakularne predstave.

Obe ove predstave, ukoliko ih uklopimo u nekakve šire okvire BITEF-a, zajedno sa onima o kojima smo već govorili, stvaraju obrise jednog novog, moguće realnijeg okvira i koncepta BITEF-a, koji bi našoj publici prikazao vredna i kvalitetna dela svetske produkcije, koja će težiti »novom« u svojim polaznim orijentacijama, ali nipošto po svaku cenu, novog BITEF-a koji bi, takođe, morao i te kako da afirmiše naše pozorište i naše pozorišne radnike, kao i društvo u kome egzistira.

III I na kraju

Ima mnogo toga što je ovogodišnji repertoar nepotrebno opteretilo i o svim ostvarenjima zaista nema potrebe govoriti. Ipak, valja navesti nekoliko primera. Ansambl iz Kasamance (Senegal) očigledno je zalutao na BITEF, jer se radi o folkloru neosporno značajnom na planu svetske afirmacije nacionalnog kolorita, ali što nema veze sa savremenim teatrom. Teatar »Mašera« iz Rima je čist scenski egzibicionizam, koji veoma zvučno odzvanja svojom prazninom, kako bi rekao neki maliciozni kritičar — »predstava je počela u osam časova, trajala je do devet i po, između se nije ništa dogodilo!« *»Vígsház«* iz Budimpešte i njihova *Imaginarna reportaža o jednom pop-američkom pop-festivalu* nije dosegla roman Tibora Derija, ali je zato scenu opteretila pseudopolitikanstvom, patetičnošću i naivnošću. »Sitizens kompani« iz Glazgova prikazala je promašenu predstavu na temu *Bogojavljenjske noći* Viljema Šekspira. Slično je i sa njihovim projektom na Pinterova *Stara vremena*, a i sa gostovanjem grupe iz Njujorka itd.

I na kraju: ako nam je BITEF pružio realan uvid u tokove savremenog teatra i ako nam je dosta verno prikazao trenutne preokupacije i domete svetskog pozorišta, onda je on dokaz o ozbiljnoj krizi »novih tendencija« u teatru. Ako je, pak, ova i ovakva revija, koja je trajala preko dve nedelje, bila samo uzgred skrpljena, bez pravih autorskih ambicija, nategnuta i bez onog svog istraživačkog duha, onda je BITEF dokaz o nužnosti prevazilaženja sopstvenih unutrašnjih slabosti koje su do toga dovele. U svakom slučaju, u odgovorima na ova pitanja leže nove mogućnosti jednog dometa kojim možemo da se ponosimo samo onda ako uspe da savlada svoje sopstvene slabosti i proširi svoje mogućnosti.

petar vukov

JAHAČ NA VALU

POZDRAV

Ražalovan Orfej
Izgovoren gorko
Odmahuje ptici
Rastućoj slobodi

DIJALOG U ŠUMI

Da l' pesma il' smrt
U gnezdo rose pade?

Ne, ptico:
To se samo moj glas
Tamnim prostranstvima
Obojio danas.

STRANAC

Nadnesen nad jesen
Imati svoj vlastiti
Šum nad vodom

U džepu jedan stari
Izgužvani esej
O samoubistvu

ORFEJ NA ASFALTU

Prolazi ulicom
Manje-više srećan

U svom malom bolu
Žalosno uvećan

PUTNIK

Sreo sam svoju
Cipelu na putu

U nju se uselio
Jež

Nema povratka
U moj zavičaj

JAHAČ NA VALU

Ko odjek crnih slova
Na beloj hartiji:
Na lednom valu
Topli moj leš.

Ko bleštavi jecaj
Labudove pesme:
Na belom valu
Crni moj leš.

Ko podnevna himna
Grešnog očišćenja:
Na čednom valu
Val je moj leš.

BALADA PEVAČA

Dok polažahu na svoj
Prvi i poslednji put
Reč im jedna
Ispade iz ruku

Reč ta jedina
Probode pticu
Ionako mrtvu
Zbog nežnosti neba

Prikovaše odbeglu reč
Na svoja kiši slična čela
I žigosani tako
Padahu u jeku

PREDOSEĆANJE ODLASKA

To tužno beskorisno leto
Puno sapetih slutnji:
Taj makov cvet —
To crno semenje.